

Kronikken i Politiken 21. april 2025

Retsforfølgelsen for terrorbilligelse er gået over gevind

I et demokratisk samfund imødegås politiske udsagn med politiske argumenter. Det kan føre til en længere debat. Sådan fungerer demokratiet. Det er anderledes i stater, vi ikke ønsker at blive sammenlignet med. Her anvender magthaverne det offentlige magtapparat – politi, anklagemyndighed og (følgagtige) domstole – mod dem, de er politisk uenige med. Her rammes kritikere ved brug af straffeloven i retssager uden juridisk substans.

Den 7. oktober 2023 foretog Hamas et angreb på israelske civile og militære personer, hvor mere end 1200 mennesker blev dræbt. En række danske borgere udtrykte på de sociale medier en kortfattet spontan glæde over, at ”det undertrykte folk” i Gaza og på Vestbredden endelig formåede at slå igen mod den israelske besættelse.

Disse tilkendegivelser kunne der herefter tages afstand fra i den offentlige debat. Men det gik anderledes.

Statsminister Mette Frederiksen valgte at skrive et brev til justitsministeren, hvor hun ”udtrykte stor bekymring” og ønskede en redegørelse for, hvad politi og anklagemyndighed havde foretaget sig over for det, hun anså som ”foruroligende adfærd fra personer i Danmark”, der ”ikke har taget vores danske værdier til sig”. Justitsministeren sendte mailen videre til politi og anklagemyndighed.

Indtil dette tidspunkt havde politi og anklagemyndighed hverken rejst sigtelser eller tiltaler i straffesager i anledning af tilkendegivelserne på de sociale medier. Myndighederne fandt tilsyneladende ikke, at det voldsomme begreb ”terror” kunne forbindes med disse – ret beset – oftest bagatelagtige spontane tilkendegivelser.

Som følge af statsministerens mail følte politi og anklagemyndighed sig nu foranlediget til at efterforske og rejse en række straffesager for ”terrorbilligelse” efter straffelovens § 136, stk. 2. Efter de foreliggende oplysninger har politiet efterforsket over 100 sager, hvoraf de har frafaldet at rejse sigtelse i omkring 50 af sagerne. Anklagemyndigheden har foreløbig rejst tiltale i 23 sager. De sager om ”terrorbilligelse”, der har været behandlet ved domstolene, er faldet forskelligt ud. Ifølge Politikens oplysninger i bladet den 30. marts 2025 er der faldet dom i 18 sager, hvoraf 5 gav ubetinget fængselsstraf, 5 gav betinget fængselsstraf, medens der skete frifindelse i de 8 sager.

Konsekvenserne af en fældende dom er vidtgående for den dømte og dennes familie. I en række erhverv kan det hindre fremtidige ansættelsesmuligheder at få en dom, også en betinget dom.

Alene tiltalerejsningen kan være et voldsomt indgreb i de pågældendes private liv, selv om de efterfølgende bliver frifundet. Det vil ofte være ødelæggende at have en anklage om

”terrorbilligelse” hængende over hovedet i månedsvis. Der er grund til at citere professor emeritus i strafferet Jørn Vestergaard: ”Man må spørge, om det er berettiget og udtryk for en tilfredsstillende retssikkerhed, at man gør alle de her tiltalte til en slags prøvekaniner? For det er i realiteten det, man gør ... omkostningerne er så voldsomme og belastende for de pågældende borgere. Det er voldsomt stigmatiserende at blive forbundet med terrorisme og blive tiltalt for at være terrorsympatisør” (Politiken den 30. marts 2025).

Os bekendt har ingen statsminister i nyere tid før nu anvendt retssystemet mod personer, vedkommende var uenig med. Mette Frederiksens brev markerer en ny praksis.

En venlig fortolkning af statsministerens handlemåde kunne være, at den er et udslag af det traume, som er udløst af jødeforfølgelserne før og under 2. Verdenskrig. Det har også ført til en udbredt fejlslutning, at kritik af Israel og landets regering er udtryk for antisemitisme. Dette gælder ikke mindst i Tyskland, der kæmper med skyldfølelsen på grund af langt størstedelen af befolkningens passivitet over for eller direkte billigelse af jødeforfølgelserne. Der spilles på noget, vi alle deler: Forfærdelsen over de ufattelige forbrydelser, nazismen og det tyske folk påførte den jødiske befolkning.

Det kan måske forklare, at statsministerens og andres ”moralske kompas” synes at have svigtet. Og tillige forklare regeringens og mange meningsdanneres manglende fordømmelse af det israelske militærs omfattende drab på palæstinensiske børn, kvinder og civile mænd.

Man kan også se på det som et politisk valg: Der kan lægges vægt på jødernes historiske lidelser under 2. Verdenskrig, hvilket skulle give Israel en særlig legitimitet til at foretage handlinger som besættelsesmagt, som vi under andre omstændigheder kraftigt ville fordømme. Hamas’ forfærdende terrorangreb mod Israel den 7. oktober anses for en primær legitimation.

Men man kunne have lagt vægten på de ligeledes ufattelige lidelser, som Israel både som besættelsesmagt og nu som krigsførende har påført den palæstinensiske befolkning, der i princippet er en sagesløs tredjepart i konflikten mellem Israel og Hamas.

Hvor vægten lægges, er et humanitært og politisk valg. Og uenighed bør løses gennem meningsudveksling – ikke gennem straffesager.

Reaktionerne på Hamas’ angreb den 7. oktober 2023 hos de nu dømte/tiltalte borgere, er psykologisk forståelige. De har fulgt situationen i Gaza og på Vestbredden gennem en længere årrække. Det har udløst en stærk vrede mod Israel over den undertrykkelse, der har fundet sted. Og en følelse af magtesløshed over for forhold, som alle burde reagere skarpt over for. Mange palæstinensere har oplevet, at der en dag møder en bevæbnet gruppe israelske bosættere op ved deres bolig, hvor de måske har boet gennem generationer. De får en time til at samle de mest nødvendige ejendele og skal herefter forlade boligen for bestandigt til fordel for bosætterne. De har ikke noget bestemt sted at drage hen. Hvis de modsætter sig, risikerer de at blive skudt.

Bosætterne er præget af en opfattelse skabt i ekstremistiske religiøse miljøer, hvorefter de har en historisk og religiøs ret til at overtage andres land og ejendom. Modsat fastslog Den Internationale Domstol allerede i 2022, at de israelske bosættelser er ulovlige som stridende mod folkeretten.

Den oscarbelønnede dokumentarfilm "No Other Land" har også for nylig beskrevet den israelske hærs forsøg på at fordrive palæstinenserne fra deres landsbyer under angivelse af, at området skulle bruges til militære formål.

Da flere af de omtalte tiltalte/dømte danskere så overskriften på Ekstra Bladets facebookside, "LIVE: Israel angrebet af missiler", skrev de spontant på facebookside eller andre sociale medier: "Sådan", "Fryd", "Yasse", "Yes helt ok # free Palestine", "hvor smukt at stå op til denne nyhed" og lignende udtalelser – undertiden efterfulgt af et palæstinensisk flag. De har forklaret, at de reagerede på overskriften på nettet og ikke var gået ind for at hente selve artiklen, hvoraf det fremgik, at der var tale om en terrorhandling. I nogle domme førte dette til frifindelse, idet det ikke ansås for bevist, at de havde set artiklen bag overskriften. Andre domme statuerede, at det var de tiltaltes ansvar at læse artiklen, inden de ytrede sig. De blev idømt fængselsstraf.

I nogle sager synes anklagemyndighed og domstole at være gået endnu videre. På en direkte forespørgsel fra landets udenrigsminister Lars Løkke Rasmussen til en 19-årig kvinde om hendes syn på angrebet svarede hun: "Jeg er megaglad for, at Hamas tog den beslutning den 7.10". Det førte ved Københavns Byret til en betinget fængselsdom på 5 måneder for "billigelse" af terror efter straffelovens § 136, stk. 2 (Politiken den 30. marts 2025). Tilsvarende blev en kun 16-årig pige idømt 30 dages betinget fængsel for at have reageret på Ekstra Bladets overskrift med bemærkningen: "Yess" efterfulgt af en smiley og det palæstinensiske flag.

Hvad er det da, som de fleste tiltalte i disse sager har "billiget"? Det drejer sig om helt almindelige mennesker, der føler sig lettet over, at der endelig reageres over for den undertrykkelse af det palæstinensiske folk, som de tiltalte har oplevet i de forudgående besættelsesår i Gaza. Nogle føler også en naturlig solidaritet med familie og venner, som de har i Palæstina. De er ikke forhærdede typer, der glæder sig over drabet på uskyldige israelske kvinder, børn og civile mænd. Det er det palæstinensiske folk, medfølelsen omfatter. Det er heller ikke udtryk for nogen sympati for Hamas, dem har de færreste tiltalte formentlig noget indgående kendskab til. Hamas' værdier er helt uforenelige med de tiltaltes værdier, hvad deres forklaringer under retssagerne viser. Det er fortrinsvis reaktioner, der bygger på en humanistisk funderet afstandtagen fra den israelske undertrykkelse af palæstinensere i Gaza og på Vestbredden – det er, hvad de tiltalte "billiger"! Visse af de tiltaltes reaktioner har klart fået en mindre gennemtænkt formulering, hvad der er helt almindeligt ved spontane følelsesbaserede udtryk. Det er formentlig også det, der har ført til de mange frifindelser i byretterne. Anklagemyndigheden har – ret enestående – kun fået de tiltalte dømt i lidt over halvdelen af sagerne, hvor det normale er domfældelse i ca. 90 % af de sager, som anklagemyndigheden rejser. Det er et "nederlag" for anklagemyndigheden.

Det har også været svært for mange Israel-skeptikere at forstå, at alene Hamas betegnes som en terrororganisation – hvad den også er – men at nutidens Israel ikke samtidig betegnes som en terrorstat, hvis man bedømmer de to magter nøgternt ud fra deres handlinger. Den Internationale Straffedomstol i Haag (ICC) har udstedt en arrestordre mod Israels premierminister Benjamin Netanyahu og hans forsvarsminister. De anklages for krigsforbrydelser gennem angreb på civilbefolkningen og forbrydelser mod menneskeheden i form af mord og inhumane handlinger samt forfølgelse. (Arrestordren blev først udstedt omkring den 21.11.2024, dvs. længe efter udtalelserne)

Sociale medier afføder ofte spontane og uigennemtænkte reaktioner. Tidligere ville man skrive et læserbrev, men på Facebook, Snapchat og lignende steder reageres der hurtigt på et begrænset informationsniveau og ikke altid med den fornødne eftertanke. Det er den virkelighed, vi lever i. Men at anvende vores retsvæsen til at ramme sådanne spontane ytringer er noget helt andet.

Mange palæstinensere føler formentlig stadig en vis sympati for Hamas. Men Hamas har været en ulykke for palæstinenserne, ligesom Netanyahu har været en ulykke for Israel.

Det er vigtigt at gøre sig klart, at Israel er andet og mere end Netanyahu og hans støtter, hvoraf en del er hentet blandt ekstremistiske religiøse fanatikere. Der er heldigvis også et andet Israel. Store dele af den israelske befolkning tager skarpt afstand fra Netanyahus person, hans regering og dens handlinger. Det siger sig selv, men lad det alligevel også blive slået indiskutabelt fast: I Retspolitisk Forening, i Mellemøstnetværket og i Dansk PEN kunne vi ikke drømme om at forsvare terror i nogen form.

Hvad er Mette Frederiksens formål med hendes aktion? Måske reagerede vores statsminister lige så følelsesmotiveret som de nu tiltalte/dømte, selvom hun havde bedre tid til at overveje sin reaktion. Først en måned efter sendte hun brevet til justitsministeren. Men der er afgørende forskel på at skrive "Sådan", "Fryd", "Yes ok" osv. på de sociale medier, og på at udvirke, at hele straffesystemet sættes ind mod de pågældende.

Det er svært at frigøre sig fra den tanke, at statsministeren ville udnytte sin magt som øverste chef i forhold til politi og anklagemyndighed til at iværksætte denne aktion, som nu sætter grænser for almindelige menneskers deltagelse i den offentlige debat om den mellemøstlige konflikt. Det er efter vores opfattelse ikke legitimt at bidrage til, at danske statsborgere ikke tør ytre sig om nogle af de mest voldelige krigshandlinger mod civile i vores tid.

Flere af de tiltalte/dømte i straffesagerne har sagt, at de har fortrudt, at de nogensinde har udtalt sig offentligt, og at de aldrig vil gøre det igen. Det er dybt problematisk for den offentlige debat, hvis folk ikke tør ytre sig af frygt for de strafferetlige konsekvenser.

Det er en for ytringsfriheden farlig tendens til "selvcensur". Som dagbladet Politikens debatredaktør udtrykker det i bladet den 22. marts 2025: "Hvis vi ikke længere kan overbevise borgerne om, at det ikke er farligt at give sin mening til kende, kommer terrorbilligelsessagerne

til at volde enorm skade”. Og bladets chefredaktør fulgte dette op i en leder den 2. april 2025: ”Det er dybt stødende, at stats- og justitsministeren har politiseret retsstaten i en konkret samfundsmæssig debat. Det er ikke alene uværdigt for regeringen og retsstaten. Det er dybt skadeligt for den offentlige debat.”

Betingelsen for en fri og uafhængig journalistik er indsigt, et moralsk kompas og integritet. Og så bør statsministeren alene blande sig som debattør.

En række af de sager, der er afgjort ved byretterne, skal behandles ved landsretterne. Anklagemyndigheden synes at have været lydør over for det politiske signal og har anket de frifindende domme i sager, der efter vores opfattelse aldrig burde være rejst for en domstol. Som en af forsvarerne formulerede det: ”Man har kørt kanonen hen foran en meget lille gråspurv”.

Vi håber derfor, at landsretterne vil frifinde de anklagede i bagatelsagerne og i øvrigt anvende mildere sanktioner end i de fældende domme i byretten. Det er undergravende for den demokratiske debat og meningstilkendegivelse, hvis retssystemet bruges mod spontane politiske reaktioner.

Noe Munck: Formand for Retspolitisk Forening og medlem af Rådet for menneskerettigheder.
Fhv. universitetslektor og advokat

Knud Vilby: Journalist og medlem af Mellemøstnetværket, der arbejder for mere afbalanceret Mellemøstinformation

Mads Julius Elf: Præsident for Dansk PEN, forlægger og forfatter.